

שיעור 101 – אין אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חברו

1. שבת (ד א)

בעי רב ביבי בר אביי: הדביק פת בתנור התירו לו לרדותה קודם שיבוא לידי חיוב חטאת, או לא התירו? אמר ליה רב אחא בר אביי לרבינא: היכי דמי, אילימא בשוגג ולא אידכר ליה - למאן התירו? ואלא לאו - דאיהדר ואידכר - מי מחייב? והתנן: כל חייבי חטאות אינן חייבין עד שתהא תחלתן שגגה וסופן שגגה! אלא במזיד - קודם שיבא לידי איסור סקילה מיבעי ליה! - אמר רב שילא: לעולם בשוגג, ולמאן התירו - לאחרים. מתקיף לה רב ששת: וכי אומרים לו לאדם חטא כדי שיזכה חברך? - אלא אמר רב אשי: לעולם במזיד, ואימא קודם שיבא לידי איסור סקילה. רב אחא בריה דרבא מתני לה בהדיא: אמר רב ביבי בר אביי: הדביק פת בתנור התירו לו לרדותה קודם שיבא לידי איסור סקילה.

2. עירובין (לב א)

אמר מר: במה דברים אמורים - בעם הארץ, אבל בחבר - אוכל ואינו צריך לעשר, דברי רבי. האי עם הארץ דקאמר ליה למאן? אילימא דקאמר לעם הארץ חבריה - מעשרן דמאי? מי ציית? אלא בעם הארץ דקאמר ליה לחבר. אימא סיפא: נראין דברי מדברי אבא, מוטב שיחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף ואל יאכילו לעמי הארץ טבלין. עמי הארץ מאי בעי התם? אמר רבינא: רישא בעם הארץ שאמר לחבר, סיפא בחבר שאמר לעם הארץ וחבר אחר שומעו. רבי סבר: אותו חבר אוכל ואינו צריך לעשר, דודאי עישורי מעשר ההוא חבר קמא עילויה. ורבן שמעון בן גמליאל אומר: לא יאכל עד שיעשר, לפי שלא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף. ואמר ליה רבי: מוטב שיחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף, ואל יאכילו עמי הארץ טבליים. במאי קמיפלגי? - רבי סבר: ניחא ליה לחבר דלעביד הוא איסורא קלילא, ולא ליעבד עם הארץ איסורא רבה. ורבן שמעון בן גמליאל סבר: ניחא ליה לחבר דלעבד עם הארץ איסורא רבה, ואיהו אפילו איסורא קלילא לא ליעבד.

3. גיטין (מא א)

מי שחציו עבד וחציו בן חורין - עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד, דברי ב"ה; ב"ש אומרים: תקנתם את רבו ואת עצמו לא תקנתם! לישא שפחה אי אפשר - שכבר חציו בן חורין, בת חורין אי אפשר - שכבר חציו עבד, יבטל? והלא לא נברא העולם אלא לפריה ורביה, שנאמר: לא תוהו בראה לשבת יצרה! אלא מפני תיקון העולם, כופין את רבו ועושה אותו בן חורין, וכותב שטר על חצי דמיו. וחזרו ב"ה להורות כדברי ב"ש.

4. פסחים (נט א)

ואין לך דבר שמתעכב אחר תמיד של בין הערבים אלא קטרת, ונרות, ופסח, ומחוסר כפורים בערב הפסח שטובל שנית ואוכל את פסחו לערב. רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומר: אף מחוסר כפורים בשאר ימות השנה, שטובל ואוכל בקדשים לערב. בשלמא לתנא קמא: יבא עשה דפסח שיש בו כרת, וידחה עשה דהשלמה שאין בו כרת.

5. תוספות שבת (ד א ד"ה וכו')

מצוה דרבים שאני ועוד י"ל דדוקא היכא דפשע קאמר וכי אומרים לו לאדם חטא כדי כו'

6. ריטב"א שבת (ד א ד"ה וכו')

התם עביד מדנפשיה והכא אמרינן שאין אומרים לו כן

7. רשב"א שבת (ד א ד"ה הא דאמרינן)

י"ל דשאני התם דלא נעשה האיסור עדיין ויכול הוא לתקן על ידי איסור קל, אבל הכא שכבר נעשה האיסור אלא שעתיד ליגמר ממילא דלמא לא התירו... ולי נראה דשאני התם כיון דחציו בן חורין לית בהו משום בהם תעבודו משום צד חירות שבו

8. רמב"ן שבת (ד א ד"ה וכו')

ואיכא למימר שאני כהנים דשלוחי ישראל שוינהו רחמנא והוא אינו יכול לזכות מעצמו... ואיני שאני הדביק פת בתנור בשוגג דלאו איסור הוא שאפשר לו להתכפר בחטאת ואין רדייתה אלא זכות לו שיפטר מקרבן, כנ"ל

בית מדרש הלכתא, גבעת אסף, ת.ד. 311 בית אל 90631

טלפון: 054-8189882 (תא קולי) | פקס: 02-970-9333 | דוא"ל: bm.gasaf@gmail.com | www.bmgasaf.org.il

9. שו"ת הרשב"א (ח"ז סי' רסז)

עוד נשאל באשה שהוציאה מביתה בשבת בחזקה על ידי ישראל משומד להוציאה מכלל ישראל. אם מותר לשלוח בעד אביה שהוא בעיר אחרת בשבת ואפילו חוץ לשלש פרסאות למאן דסבירא ליה דתחום שלש פרסאות דאורייתא ואפילו להביא בידו חותם מצד המלכות מי הוי כספק נפשות ולהקל או לא. והשיב שהדבר צריך תלמוד ומכל מקום כך דעתי נוטה שאסור לפי שאין דוחין את השבת על הצלה מן העבירות שאין אומרים לאדם עמוד וחטוא כדי שיזכה חברך ואפי' איסורא זוטא לא שרי כדי להציל את חברו מאיסורא רבה כדמוכח בפ"ק דשבת (ד' ע"א) בבעיא דהדביק פת בתנור התירו לו לרדותה קודם שיבוא לידי חיוב חטאת או לא וכו' אמר רב ששת לעולם בשוגג ולמאן התירו לאחר וכי אומרין לו לאדם עמוד וחטוא כדי שיזכה חברך וההיא דניחא ליה למעבד חברו איסורא זוטא ולא ליעבד איסורא רבה עם הארץ על ידו קאמר

10. בית יוסף (או"ח סי' שו)

והשתא אם לתירוצא דמצוה רבה הדבר ברור שאין לך מצוה רבה מלהצילה שלא יפחידה עד שתשתמד ואם לתירוצא דמחלק בין פשע ללא פשע הכא נמי לא פשעה והילכך לחלל עליה את השבת לפקח עליה שרי ומצוה נמי איכא ואי לא בעי למיעבד כייפינן ליה כדאשכחן במי שחציו עבד שכופין את רבו כדי שלא יתבטל ממצות פריה ורביה כי רבה היא ואפילו לחלל שבת בדברים האסורים מן התורה נראה דשפיר דמי דלגבי שלא תשתמד ותעבור כל ימיה חילול שבת אמרינן איסורא זוטא הוי

11. משנה ברורה (סימן תרנה ס"ק ג)

ואם אין לחבירו לולב והוא חוץ לתחום אם אין לו מעות לקנות לעצמו מותר לזה לשלחו אבל אם יש ביכולתו לקנות ופשע ולא קנה אין אומרים לאדם חטא בשביל שיזכה חברך

שער הציון ס"ק ה

מגן אברהם וחיי אדם, ואיני יודע מה שייך בזה חטא, דהא אנו מצוין מטעם ערבות לראות שגם חברו בן ישראל יעשה מצות התורה, ואם יחסר לו הרי הוא כאילו חסר לי, ומטעם זה אנו יכולין להוציא אחד לחברו בקידוש וכדומה, כמו שכתב הרא"ש בברכות פרק ג, ונהי דחטא חברו מתחלה בזה שלא קנה הד' מינים מערב יום טוב כדי שלא יצטרך ביום טוב לעבור על שבות של דבריהם, מכל מקום בדיעבד שלא קנה הלא הוא מחוייב בעצמו לשלוח סביביו על ידי עכו"ם להשיגו, וממילא כשם שהוא מחוייב להשיגו, כן אני מחוייב להמציא לו [ואך שהוא ישלם עבור השליח], ואיך שייך בזה חטא, ויש ליישב קצת, מכל מקום צריך עיון בדבר

12. שו"ת חתם סופר (או"ח סימן פב)

ומה שהקשה ורמי דקלא דהרשב"א תירץ על קושית הראשונים למה נשחוט לחולה בשבת ולא נאכילהו נבלה, ותירץ משום דנבלה עובר על כל כזית וכזית, וקשי' למעלתו הרי הרשב"א ריש מסכת שבת הוא מהסוברים דאין אומרים לאדם חטא אפילו איסורא זוטא כדי שיזכה חברך זכות גדול, וא"כ אמאי נחלל שבת בסקילה שלא יאכל הוא כמה כזית נבלה :

אי היה כאן עבירה זוטא או רבא היה מקום לקושיתו, אבל הכא אין עבירה אלא מ"ע לחלל שבת או לעבור איסורים להחיות נפש, ואין חילוק אם החולה מפקח על עצמו או אחר בעבורו כל המפקח מקיים מ"ע ודוחה שבת, כמו המל בשבת אין חילוק אי האב מל או אחר, כל הזרזי מקיים מ"ע, ולא שייך חטא בשביל שיזכה חברך רק כגון לשחרר עבדו שיקיים העבד פ"ו =פריה ורביה= [גיטין מ"א ע"ב], ומעולם לא מצינו שיהיה מ"ע של זה דחוי' כדי שיקיים זה מ"ע של פ"ו, או כגון הדביק פת [שבת ד' ע"א] וכדומה שזה עובר עבירה בשביל זה, אבל הכא אינו עושה בשביל זה אלא בשביל עצמו שמוטל עליו לפקח על עסקי נפש, ולא נחתו הקדמונים לקושיא זו שנאכילהו נבלות ולא נשחוט מפני שאנחנו השוחטים, אלא אפילו הי' הוא בעצמו השוחט נמי הוה קשיא להו כיון שדחוי' הוא שבת אצל פיקוח נפשות לדעתם טוב לבחור הדחיי' במועט האפשרי והיינו לאכול נבלה הקלה ולא לחלל שבת החמורה :

והרשב"א וסייעתי תירצו על קושיא זו דאדרבה שחיטה קילא, דאע"ג דאיסורא דסקילה מ"מ אינו אלא פעם אחת משא"כ נבלה עובר על כל כזית ולא אתי הרשב"א עלי' מטעם חטא שיזכה חברך כלל, ומתוך הדברים יבין לאישורו שמ"ש מעלתו שבזה מיושב קו' תוס' דסנהדרין גבי ניתן להצילו בנפשו [ע"ש ע"ג ע"א ד"ה להצילו] ליתא לפע"ד